

זכויות בהליך הפלילי

צפיפות בבתי הכלא

שטח המחיה המוקצה כיום למרבית האסירים והעצורים בישראל נמוך מ-3 מ"ר בממוצע לאסיר – כולל שטח המיטה, השירותים והמקלחת.²³⁵ כתוצאה מכך, האסיר נאלץ פעמים רבות לקיים את כל שגרת יומו במיטתו, ובכלל זה לאכול בה, ללא יכולת כמעט להתהלך בתא וללא אפשרות למספר אסירים לעמוד בו זמנית בחלל המצומצם שנתר בתא. הצפיפות יוצרת דוחק ומחנק בתאים, פוגעת בבריאותם של האסירים וגורמת לחיכוך מוגבר ביניהם. תנאים אלו פוגעים גם בסיכויי האסיר להשתקם ולהיקלט בחברה עם שחרורו.

שטח המחיה המוקצה לאסיר בישראל רחוק מהרף שאומץ על ידי ארגונים בינלאומיים להבטחת תנאי מחיה הולמים ומהסטנדרט המקובל במדינות מערביות. הוא אף נמוך בכמחצית מהעמדה הרשמית המקצועית של שירות בתי הסוהר (שב"ס), הקובעת כי משמורת הולמת מחייבת שטח מחיה של כ-6 מ"ר לאסיר. הוא נמוך משמעותית אפילו מהרף המינימלי שנקבע במשפט הבינלאומי, שמתחתיו מתקיימת הפרה של האמנה נגד עינויים – 4 מ"ר לאסיר ללא שטח השירותים והמקלחת.

למרות שמדובר בתופעה חמורה ביותר המוכרת לרשויות זה שנים רבות, ולמרות מאמצי הבינוי והשיפוץ שהשקיע שב"ס, לא חל כמעט כל שינוי בשטח המחיה המוקצה לאסירים בשלושת העשורים האחרונים. בהקשר זה יש לציין כי מספר המעצרים במדינת ישראל הלך וגאה בעשור האחרון;²³⁶ במקביל, על פי נתוני שירות בתי הסוהר, בעשור האחרון חלה ירידה משמעותית בהיקף הבנייה במתקניו.²³⁷ בידי הרשויות אין כל תוכנית לפתרון הבעיה, אפילו לא בטווח הרחוק. בדיון שהתקיים ביולי 2015 בעתירת האגודה לזכויות האזרח, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ורופאים לזכויות אדם בנושא, מתח בג"ץ ביקורת על המדינה על כך שאינה מציגה תוכנית כלשהי לפתרון בעיית הצפיפות.²³⁸ העתירה תלויה ועומדת.

הפללת העוני: כתבי אישום על עברות השרדות

דוח הסנגוריה הציבורית שהתפרסם השנה התמקד בטיפולן של רשויות החוק בעברות על רקע עוני. על פי הדוח, בשנים האחרונות הוגשו יותר ויותר כתבי אישום בעברות שהן תוצאה של מצוקה כלכלית קשה המבוצעות, כך נראה, לצורך הישרדות: גנבת מוצרי מזון בסיסיים כמו מזון לתינוקות, קיבוץ נדבות, פלישה לדירות ריקות בדיוור הציבורי, התחברות פירטית לחשמל ולמים וכדומה. כך, דווקא אנשים עניים, שזקוקים להגנת הרשויות ולתמיכתן, מוצאים את עצמם מתמודדים עם ידן הקשה.

"לעיתים ברקע הדברים קיימת גם הפרה של המדינה את חובותיה הבסיסיות להבטיח קיום מינימאלי של אזרחיה בכבוד", כותבים בסנגוריה, ומציינים כי "הגשת כתבי אישום במקרים אלה אינה מקדמת כראוי את מטרת המשפט הפלילי ואינה מהווה תגובה חברתית מידתית והולמת. מן הראוי שהמשטרה ורשויות התביעה יפעלו להפניית הטיפול במקרים אלה לרשויות הרווחה והשירותים החברתיים, במטרה למצוא פתרון הולם למצוקה הכלכלית וההישרדותית, וזאת במקום לנקוט בצעדים פליליים המערימים קשיים נוספים ומקטינים את סיכוייו של האדם לצאת ממעגל העוני והמצוקה".²³⁹

²³⁵ להרחבה ולנתונים ראו: כתבי בית הדין בעתירת האגודה לזכויות האזרח, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ורופאים לזכויות אדם, בג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים, <http://www.acri.org.il/he/30843>; **תנאי המעצר והמאסר במתקני הכליאה של שירות בתי הסוהר בשנים 2014-2013**, הסנגוריה הציבורית, יולי 2015; יעל פרידסון, **2 מ"ר לאסיר: פורסם דו"ח תנאי הכליאה בישראל**, nrg, 2.8.2015.

²³⁶ **הסניגוריה הציבורית – דוח פעילות 2014**, אוגוסט 2015 (להלן: "דוח פעילות הסנגוריה הציבורית"). לעיקרי הדוח ראו: **פורסם דוח פעילות הסניגוריה הציבורית לשנת 2014**, הודעה באתר משרד המשפטים, 6.9.2015.

²³⁷ **תקן כליאה בשירות בתי הסוהר לשחרור מנהלי**, מצגת שהוצגה בפני ועדת הפנים של הכנסת, 18.11.2014.

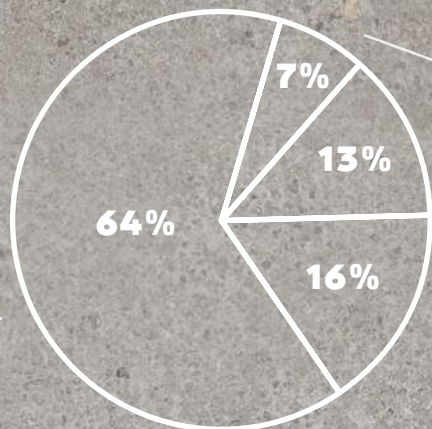
²³⁸ בג"ץ 1892/14, ה"ש 235 לעיל.

²³⁹ **דוח פעילות הסניגוריה הציבורית**, ה"ש 236 לעיל.

מהאסירים
מוחזקים בתאים
שבהם מעל
5 מיטות

71%

מיטות
בתא 1-2

מיטות
בתא 3-4

מיטות
בתא 5-10

מיטות
בתא 10+

זכויות בהליך הפלילי

צפיפות בבתי הסוהר